

*Бібліотека Маловисторопського коледжу імені П.С.Рибалка
Сумського національного аграрного університету*

Літературне свято :

***„Народився, щоб осяяти
Україну”***

с.М.Висторон

План проведення:

1.Складання сценарію.

2.Запрошення гостей

3. Оформлення залу

4. Оформлення книжкової виставки.

Дорогі друзі! Наше сьогоднішнє літературне свято – данина пам'яті і шани людині, генієм якої наше рідне українське слово було вознесено на Олімп недосяжної високості й слави.

Увібравши в себе душу народу, його духовну велич і красу, продовжуючи славу, розпочату І.П.Котляревським, великий Кобзар підніс цю красу на найбільшу височінь. І саме завдяки Шевченкові скарби української душі – її дума, її пісня повноводою рікою влилися в загальнолюдський потік світової культури. Тарас Шевченко понад усе на світі великою синівською любов'ю любив нашу багатотраждальну Україну. Сам любив і нам заповів!

Свою Україну любіть
Любіть її во врем'я люте,
В останню, тяжкую минуту
За неї господа моліть...

Тож помолімося за нашу страдницю – Україну, за наш тихий зелений рай рідним материнським словом, Тарасовим словом!

Ким же був, є і буде для нас, українців Тарас Шевченко? Якнайповніша відповідь на це питання, безперечно, пролунала з уст Івана Франка.

Він був сином мужика, а став володарем у царстві Духа. Він був кріпаком, а став велетнем у царстві людської культури.

Він був самоуком і показав нові, світлі й вільні шляхи професорам і книжним ученим. Десять літ він томився під вагою російської солдатської муштри, а для волі Росії зробив більше, ніж десять переможних армій.

Доля його переслідувала в житті скільки могла, та вона не зуміла перетворити золото його душі на іржу, ані його любові до людей на ненависть і погорду.

Доля не шкодувала йому страждань, але й не пожаліла втіх, що били із здорового джерела життя.

Найкращим і найціннішим скарб доля дала йому лише по смерті – невмирущу славу і все розквітаючу радість, яку в мільйонах людських сердець все наново збуджуватимуть його твори.

Отаким був, є і буде для нас, українців, Тарас Шевченко. І сьогодні ми зібрались тут, щоб ще раз заглибитися в палке, пристрасне слово поета, ще раз перегорнути сторінки книги його життя...

9 березня 1814 року.

В похилій хаті край села
Над ставом чистим і прозорим
Життя Тарасові дала
Кріпачка – мати, вбита горем.
Нещасна мати сповила
Його малого й зажурилась,
І цілу ніченьку вона
За сина кріпака молилась...

Року 1814 з 26 на 27 лютого (старого стилю) темної ночі, перед світом, у селі Морицях на Звенигородщині, в хаті кріпака Григорія Шевченка блиснув єдиний на все село вогник, народилася панові нова кріпацька душа, а Україні – її великий співець Тарас Шевченко.

Прошло кілька років. Тарас підростав. В дитинстві Тарас був білявий, меткий, непосидючий, хлопчик цікавий і допитливий, босоногий, часто замурзаний, обірваний, пустотливий, але розважливий, розумний і добрий. Тож дитинство його вишите, звичайно, червоними нитками – кольорами материнської і батьківської любові, любові його старшої сестри Катерини.

Стражденна жінко! Те єдине з прав,
Яке лиш матір має на планеті,
Дає мені одвагу поміж злетів
Урочих дум, де племінь рокотав,
Ці найтихіші мовити слова
...Із Моринців на Зорянистий шлях
Ваш син іде, скріпивши гнівом серце.
І ви, і я – ми знаємо ту путь.
О ні, не так... Дорогу свого сина
Ви ще не знали, путь оту єдину,
Що завжди пролягає в солонцях,
Коли ідеш на верховини духу.
Гнів можновладних, підступи і скрута
Не похитнули синову можуть,
Бо Вашу пісню – думу, світлу вроду
Він дав – як слово рідному народу!
...І Ваша, мамо, вранішня зоря
Сіяє світу в Слові Кобзаря!
(Наталя Кацук).

Як гірко, як нестерпно жаль,
Що долі нам нема з тобою:
Ми вбогі змучені раби,
Не маєм радісної днини.
Нам вік доводиться робить,
Не розгинать свої спина.
Промовив слово – і нагай
Над головою люто свисне.
І так усюди – з краю в край
Лютує панство ненависне.
Росте неправда на Землі
Згорьованій, сльозами змитій.
О любі діточки малі,
Одні залишитесь на світі!
Ну хто замінить Вам мене,

*Мої ви квіти нещасливі,
Коли безжальна смерть зітне
Мене на довгій панській ниві?*

Згадуючи свою хату , Тарас пише:

*У тій хатині, у раю,
Я бачив пекло... Там неволя,
Робота тяжкая , ніколи
І помолитись не дають.*

*Там матір добрую мою
Ще молодую – у могилу
Нужда та праця положила...*

Як же це сталося? 20 серпня 1823 року неня його...ще молодою, померла на 32 – му році свого життя. На руках удівця Григорія Шевченка залишилось п'ятеро сиріт. Батько одружився вдруге, з'явилася мачуха і троє зведених її дітей. Років через 20 після цього Тарас писав: „Хто хоч здалеку бачив мачуху і зведенят, той звичайно бачив пекло...”

Тепер у життя малого Тараса влітаються чорні кольори печалі, журби за мамою, тяжка напів сирітська доля.

*І Золотої й дорогої,
Мені, щоб знали ви, не жаль
Моєї долі молодой
А іноді така печаль
Обступить душу, аж заплачу
А ще до того, як побачу
Малого хлопчика в селі
Мов одірвалось од гіллі,
Одно – однісіньке під тином
Сидить собі в старій ряднині.
Мені здається, що се я,
Що це ж та молодість моя.
Мені здається, що ніколи
Воно не бачитиме волі,
Святої воленьки. Що так
Даремне, марне пролетять
Його найкращії літа,
Що він не знатиме, де дітись
На сім широкім вольнім світі
І піде в найми, і колись,
Щоб він не плакав, не журились,
Щоб він де – небудь прихилився,
То оддадуть у москалі.*

Несолодко жилось малому Тарасові з мачухою. Ось один із випадків, який свідчить про це.

На постій у хату до Григорія Шевченка поставили солдата. В один із днів він закричав, що зникли його гроші.

„Украв Тарас” – гучно оголосила недобра Терещенчиха. Тарас божився і клявся – не винний! Але жодні запевнення не допомагали. Втік. Заховався, знайшли... Ярина розповідала, що Тарасу зв`язали руки й ноги – катували різками. Дізнання тривало три дні, доки знесилений хлопчина не „зізнався”. Зажадали, щоб гроші повернув. А де йому їх узяти? Знову били, потім кинули в темну комору. Свої монети солдат одержав: заради цього продали святкову материну спідницю, яку вона заповідала Катерині. А справжній злодій виявився пізніше. Це був син мачухи Степанко, який украв гроші й заховався у дуплі старої верби. Отакий був „гостинець” сироті Тарасу.

Коли Тарасові було майже 11 років він почув від мачухи такі слова „Не жалець твій батько на світі – помре скоро”. Заплакав хлопець і вибіг з хати. Як жити сироті? А батько, відчуваючи наближення кінця, давав розпорядження щодо майбутнього свого нехитрого скарбу. Тоді й почули люди від нього : „Синові Тарасові з мого хазяйства нічого не треба – він буде незвичайною людиною: з нього вийде або щось дуже гарне, або великий ледар, для нього моя спадщина або нічого не буде варта, або нічим йому не допоможе...”

21 березня 1825 року батько Тараса – Григорій Іванович Шевченко помер. Але його пророчі слова щодо майбутнього сина справдилися. Доля судилася Тарасові справді незвичайна, але спочатку було сирітство. Та золотим сонячним промінчиком в безпросвітні темряві була вірна , щира дружба Тараса і його сусідки Оксани Коваленко.

*Він посміхається весні,
Шукає радісна Оксана
Його в степу між бур`Янів
Шукає, кличе наче мати
Не заблукався б він, бува,
А перед ним папір пом`ятій,
Де перші вишились слова.
В стрімкі рядки до слова – слово,
Що стануть полум`ям колись,
А степом сивим, полиновим,
Хазяйські вівці розбрелись
(Леонід Галалай)*

Перше, ясне і чисте почуття дитячого кохання мало, безперечно, вплив на дальший розвиток юнака. Дорогим ім'ям Оксана – він називав героїнь багатьох своїх творів

Після смерті батьків родичі захотіли вивести сироту в люди. Ким тільки не був малий Тарас: і свинопасом, і наймитом, і слугою дяка в школі, і учнем маляра, і кухарчуком, і козачком у пана. Восени 1828 року 15 – річний Тарас разом з паном Енгельгардом виїхав у Вільно. Проти його прізвища було написано: „Годен для комнатного живописца”. У 1831 році юний Тарас разом з панською сім'єю переїздить до Петербурга. Розлука з рідним краєм тривала довгих 14 літ.

Як жилося Тарасові в Петербурзі? Які настрої переважають у його житті в цей час? Здається, що це були найрадісніші, найщасливіші роки в житті нашого Кобзаря. Навесні 1831 року Тарас Григорович в Літньому саду познайомився з художником Іваном Максимовичем Сошенком, що мало неабияке значення для подальшої його долі. Знайомство з Гребінкою, Брюлловим, Венеціановим, Жуковським, Григоровичем...

22 квітня 1838 року Тарасові Шевченку була куплена воля.

З того ж часу Тарас Шевченко навчається в Академії художеств і незабаром стає одним з найулюбленіших учнів професора Карла Брюллова. Шевченка природа наділила так щедро, що за 2 роки самоуком він встиг багато перечитати і стати надзвичайно інтелігентною людиною.

В 1840 році вийшов в світ перший поетичний збірник 8 поезій:

*„Думи мої, думи мої”,
„Перебендя”,
„Катерина”,
„Тополя”,
„Думка”,
„До Основ'яненка”,
„Іван Підкова”
„Тарасова ніч”.*

1840 рік був щасливим для Тараса і як для художника. За свою першу роботу з живопису масляними фарбами – картину „Хлопчик – жебрак, що дає хліб собаці” – він був удостоєний срібної медалі другого ступеня. Це його дуже тішило.

Однак, незважаючи на радісні події в Петербурзький період життя, думи поета про Україну стають „сумними рядами”. Життя на чужині гнітило його. І

ось після довгої розлуки, в 1843 році поет вперше відвідав рідну Землю, а в 1845 році відбулася друга поїздка в Україну. І що ж він бачив на рідній Землі?

*І виріс я на чужині,
І сивію в чужому краї,
Та одинокому мені
Здається, кращого немає
Нічого в Бога,*

*Як Дніпро, та наша славная Вкраїна.
Аж, бачу. там тільки добро, де нас нема.
В лиху годину
Якось недавно довелось
Мені поїхати в Україну,
У те найкраще село...
...Аж страх погано
У тім хорошому селі
Чорніше чорної землі
Блукають люди, повсихали
Сади зелені, погнили,
Біленькі хати повалялись.
Стави бур`Яном поросли
Село неначе погоріло,
Неначе люди подуріли.
Німі на панщину ідуть
І діточок своїх ведуть...*

*Так, тяжка доля в кріпацькому ярмі по всій Україні.
Україно! Мій любий
Краю неповинний!
За що Господь тебе кара?
Карає тяжко? За Богдана
Та за скаженого Петра?
Та за панів отих поганих...
...Схаменіться, будьте люди,
Бо лихо Вам буде,
Розкуються незабаром
Заковані люди,
Настане суд. Заговорять
І Дніпрові гори,
І потече сторіками
Кров у синє море дітей ваших
...І забудеться срамотна
Давня година
Й оживе добра слава,
Слава України.
І світ ясний, надвечірній,
Тихо засіяє,
Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю!*

Вірш написано , а далі... Далі віддали Тараса в солдати. І знову довга розлука з рідним краєм, хвороба... Але поет не просить помилування. З під його пера з`являються рядки „Караюсь, мучусь, але не каюсь...”

Співець – патріот Тарас Шевченко і в засланні мріє ще повернутись на Україну, подивитися на зелені ліси, вилити там своє горе. Мрія Тараса про вільне, щасливе життя своїх знедолених земляків – у багатьох його творах.

*Україно! Україно!
Серце моє, ненько!
Я згадаю твою долю –
Заплаче серденько
Лічу в неволі дні і ночі,
І лік забуваю.
О Господи, як-то тяжко
Тії дні минають
А літа пливуть за ними,
Пливуть собі стиха.
Забирають за собою
І добро і лихо.
Воскресну я! Воскресну нині!
Ради їх, людей закованих моїх,
Убогих, нищих. Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово.
Я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого Бога,
За неї душу погублю.
Холоне серце, як згадаю,
Що не в Україні поховають,
Що не в Україні будуть жити,
Людей і господа любить.
Для кого я пишу? Для чого?
За що я Вкраїну люблю?
Чи варт вона огня святого?
А все – таки люблю її,
Мою Україну широку.
Свою Україну любить
Любить її во врем`я люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа молить...*

Але не судилося Тарасові не тільки бачити свій край вільним, а й дожити до жадної реформи 1861 року. За десять днів до смерті поет написав останні рядочки:

*Чи не покинуть нам, небого,
Моя сусідонько убога*

*Вірші нікчемні віршувать
Та заходиться риштувать
Вози в далекую дорогу,
На той світ, друже мій, до Бога,
Почимчикуєш спочивати...*

9 березня найближчі друзі прийшли привітати Тараса з днем народження. Надійшло чимало телеграм від шанувальників його таланту. Але найщиріші слова не могли зняти болю фізичного

День народження закінчувався, в права вступає день смерті. Сталося це 10 березня, а 12 березня 1981 року відбувся похорон поета в Петербурзі на Смоленському кладовищі.

Дві чудові весняні дати: 9-10 березня, а між ними 47 років страдницького життя.

Як ви думаєте, багато це, чи мало? Для звичайної людини мало. Але для такого генія, як наш Тарас, стало достатньо, щоб ім'я його стало навіки безсмертним...

*Але трапилося те, чого боявся Тарас. Чужа земля прийняла його тіло. Однак, будучи в 1845 році в Україні, молодий Шевченко написав „Заповіт”
Як умру, то поховайте,
Мене на могилі
Серед степу широкого
На Вкраїні милій.*

Друзі виконали заповіт поета. На 40-й день після його смерті знову зібралися на Смоленському кладовищі. Труну, за козацьким звичаєм, покрили червоною китайкою, яка під мокрим дощовим снігом відразу потемніла, ніби символізуючи, якою була нещасливою доля поета. Вранці ресорний віз з труною вирушив з Московського вокзалу Петербурга. Потім було прощання в Москві, далі траурний хід прийняв поштовий тракт, який проходив через Серпухов, Тулу, Орел, Глухів, Кролевець, Батурин, Ніжин, Бровари...

6 травня після 10 денної подорожі, домовина Шевченка прибула до Києва.

У неділю 7 травня, відбулася панахида. Потім молодь на руках віднесла труну до причалу, на пароплав „Кременчук”, на якому востаннє поплив Тарас до Канева.

День 10 травня зібрав квіти зі всієї України і сльозою скропив і вірою повив його останній шлях до вічного і тихого дому на Чернечій горі, що відтоді стала називатися Тарасовою...